

KİTAP TANITIMI

Arş. Gör. Hüseyin YURTDAS

İstanbul Üniversitesi

**ERUZ, Sakine. 2003. ÇEVİRİDEN ÇEVİRİBİLİME. İstanbul:
Multilingual. 336 sayfa.**

ISBN 9789756542316

Sakine Eruz'un 2003 yılında Multilingual Yayıncılık tarafından yayımlanan çalışması "Çeviriden Çeviribilime" çeviri tarihinden çağdaş çeviri kuramlarına, akademik çeviri eğitiminden çeviri etkinlik ve kaynaklarına, geniş bir yelpazeye uzanarak çeviri tarihini ve günümüz çeviribilimini inceliyor. Kitap, Çeviri-Çevirmen-Çeviribilim, Dünya'da ve Türkiye'de Akademik Çeviri Eğitimi ve Çeviribilimsel Etkinlikler ve Çeviribilim Kaynakları adlı üç ana bölümden oluşuyor.

Birinci bölümün ana altbaşlıkları ise Geçmişte Çeviri; Günümüzde Çeviri ve Çeviribilim... Çevirinin insanlığın en eski uğraşlarından biri olduğunu belirten Eruz "Çeviriden Çeviribilime"ye bu 6500 yıllık etkinliğin tarihine eğilerek başlıyor. Eski Mısır'dan Yunan'a ve Roma İmparatorluğu'na, ardından Toledo Okulu'ndaki çeviri çalışmalarına bir bakış atarak, Avrupa'da 20. yüzyıla kadarki çeviri yaklaşımlarını ele alarak ve Osmanlı'da çeviri çalışmalarını inceleyerek geçmişte çeviri etkinliğini kapsamlı bir şekilde ele alıyor. Bu bağlamda kültürlerin sürekli bir alışveriş içinde geliştiğini, Romalıların Eski Yunan eserlerini, örneğin Odysseus'u Latinceye çevirdiklerini, 7. yüzyılda Doğu'da Hintçe, Farsça ve Yunancadan çok sayıda eserin Arapçaya çevrildiğini, bunun 8 ve 10. yüzyıllara Abbasiler döneminde sürdüğünü öğreniyoruz. Emeviler'in İber Yarımadası'nı ele geçirmeleri ve Arap kültürünü Avrupa'ya taşımaları, sonrasında 12. yüzyılda Toledo'nun İspanyollar tarafından ele geçirilmesiyle bu kez Batılılar Arapça eserleri Avrupa dillerine çevirmeye başlıyorlar. 1280'lere dek süren bu çalışmalar sonucunda Batı dünyasına bilimin kapısı açılıyor, Rönesans'ın tohumları atılıyor.

Kutsal kitapların çevirisine de değiniyor yazar. Eski Ahit'in önce İbraniceden Yunancaya, ardından da 4. yüzyılda Roma Kilisesi'nin talebiyle Hieronymus tarafından İbranice ve Yunancadan Latinceye çevrildiğini belirtiyor. "Vulgata" adı verilen bu çeviri 16. yüzyıla kadar kabul görüyor. 16. yüzyılda ise Reform'un öncülerinden Martin Luther Eski ve Yeni Ahit'i Almancaya çevirerek halkın kutsal kitabı kendi diliyle okumasına olanak tanıyor.

Eruz, Osmanlı'da ilk dizgesel çeviri eğitiminin 17. yüzyılda Fransızlar'ın İstanbul'da kurduğu Dil Oğlanları okuluyla başladığını belirtiyor. Genç yaşta İstanbul'a gönderilen Fransız çevirmenlerin çalışmaları sonucunda Batı ile Doğu arasında ciddi bir köprü kuruluyor. Bu okulun Fransa'da da benzerinin açılmasıyla Avrupa'da Türkoloji çalışmalarının da temelleri atılıyor. Yazar, 19. yüzyılda Osmanlı'da Batılılaşma'nın da etkisiyle Batı dillerinden, özellikle Fransızcadan çevirilerin arttığına, bunların askeri ve teknik konulara yoğunlaşmasına karşın roman, öykü gibi edebi türlerin de bu çeviriler sonucu kültürümüze kazandırıldığına dikkat çekiyor. Eruz ardından 20. yüzyıldaki gelişmelere paralel olarak, özellikle de II. Dünya Savaşı sonrası çevirinin giderek daha önemli ve ihtiyaç duyulan bir etkinlik haline geldiğinden bahsediyor. Bilim dallarının ayrışmasıyla birlikte dilbilimin ve çeviribilimin nasıl ayrı birer bilim dalı olarak incelenmeye başlandığının altını çiziyor.

Yazar, çeviri tarihinde yaptığı gezintinin ardından belli başlı çağdaş çeviri kuramlarını mercek altına alıyor. Hans Vermeer'in Skopos Kuramı'nı, betimleyici kuramları, Holz-Maenttaeri'nin çeviribilime yaklaşımına fazla ayrıntıya girmeden tanıtıyor.

Ardından Türkiye'de ve dünyada çevirmen kimliği, çevirmenin çeviri piyasasındaki konumu masaya yatırılıyor. Bu bağlamda batılı ülkelerde çevirmenliğin bir meslek statüsü kazandığından, bu ülkelerde çevirmenliğe ilişkin özerk hukuki düzenlemeler bulunduğu bahsediliyor. Batı'da yeminli çevirmen olmak için yoğun eğitimlerden ve sınavlardan geçmek gerektiği belirtiliyor. Ve sonrasında da, çevirmenin yaptığı işin maddi karşılığını aldığı, alabildiğinin altı çiziliyor. Oysa Türkiye'de bu anlamda geçerli bir düzenleme söz konusu değil. Noter nezdinde yemin eden herkes "yeminli çevirmen" payesini alabiliyor. Çevirmenlik alanında geçerli bir normun varlığından, gerekli denetimlerden bahsetmek mümkün değil. Bu koşullar

altında uzman çevirmenler çeviri edincine sahip olmayanlarla aynı kefeye konuyor.

Yazar, kitabın ikinci ve en geniş bölümünde akademik çeviri eğitimine eğiliyor. Bu bölümde farklı ülkelerden modeller incelenerek ve İstanbul Üniversitesi örneğine yoğunlaşılarak modern çeviri eğitiminin kapsamı ve amacı ele alınıyor, örnek ders programları inceleniyor. Çeviri eğitiminin salt mesleki bir eğitim olarak değerlendirilemeyeceği, bu eğitim sırasında çeviri öğrencilerinin toplum, dil ve düşünce arasındaki bağlantıları görebilen, sorgulayan, araştıran, yaratıcılıklarını ortaya koyan bireyler olmasının hedeflendiği ortaya konuyor. Bu bağlamda çeviri eğitiminin temel amacı öğrencilerde çeviri edincini geliştirmek ve çeviri eğitimi de, öğrencilerin çeviriye bilimsel bakış geliştirmesini sağlayacak bilimsel bilgileri, kültürel altyapı oluşturmaya yarayan dersleri ve öğrencinin piyasada verimli bir şekilde çalışmasına önayak olacak uzmanlık bilgisi gerektiren çeviri alanlarında yetkinliği sağlamaya yönelik dersleri kapsıyor.

Ardından yutdışında çeviri eğitimi gözden geçiriliyor. Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, İspanya gibi örnekler ele alınıyor. Bu bölümde geniş tutulan Almanya örneğinde, birçok farklı yüksek eğitim kurumunun farklı amaçlara hizmet ettiğini, çeviriyle ilgili bütün yükseköğretim kurumlarının aynı ders programı ve yaklaşıma sahip olmadığını öğreniyoruz. “Münih Dil ve Sözlü Çeviri Enstitüsü”nde örneğin, doğrudan mesleğe yönelik eğitim veriliyor, “Mainz Üniversitesi, Germersheim Çeviri Bölümü”nde ise 10 ayrı dilde, çok geniş kapsamlı çeviri eğitimi yapılıyor.

Yazar, daha sonra Türkiye’de akademik çeviri eğitimini ele alıyor. Türkiye’de çeviri bölümlerinin kuruluş ve gelişimi anlatıldıktan sonra İstanbul Üniversitesi örneğinden hareketle çeviribilim bölümünün yapısı derinlemesine inceleniyor. Çeviri eğitimi çerçeve programı ayrıntılarıyla anlatılıyor. Bu bağlamda öğrencilerin bu ders programı kapsamında aldıkları dersler, seçebilecekleri uzmanlık alanları, doldurmaları gereken kredi sayısı vb. belirtiliyor. Almanca, İngilizce, Fransızca Mütercim Tercümanlık bölümlerinin farklı öğrenci profilleri, mezunların çalışma alanları, halihazırda çalıştıkları işler analiz ediliyor.

Kitabın üçüncü ve son bölümünde ise çeviribilimsel etkinlikler ve çeviribilim kaynakları masaya yatırılıyor. Yazar, çeviribilim alanında sayısız kaynak bulunduğunun ancak kitabın bunların hepsini kapsamak gibi bir amaç gütmeyeceğinin altını çiziyor; Türkçe, Almanca ve İngilizce kaynaklardan bir seçki sunulacağını belirtiyor. Avrupa’da çeviribilim alanında dilbilim ağırlıklı ilk toplantının 1965’te Leipzig’te gerçekleştirildiğini, Türkiye’de ise 1979’da çeviri alanında ilk bütünsel toplantı olan “Birinci Çeviribilim Sempozyumu”nun gerçekleştirildiğini saptıyor. Seksenli yıllara değin çeviribilimsel etkinliklerin dilbilim ve yazınbilim kapsamında irdelendiğini ancak bu dönemden sonra bağımsız olarak çeviribilimi ele alan toplantıların arttığını vurguluyor. Türkiye’de 1995 yılından itibaren düzenlenen toplantıların –hepsini sunmak mümkün olmadığından- sınırlı bir dökümü yapılıyor. Ayrıca, çeviribilim alanındaki diğer etkinliklerden bahsedilirken, toplum çevirmenliğinin bir türü olarak Türkiye’de geliştirilen “Afette Rehber Çevirmenlik” etkinliği ele alınıyor.

Çeviribilimsel yayınlar bağlamında Türkçe yayınlar ele alınıyor öncelikle. Tercüme Dergisi, Metis Çeviri, Yazko Çeviri gibi dergiler, bunların yayın içerikleri ve yaklaşımları, sözlü çeviri üzerine kaynaklar, kaynak derlemeleri; kuramsal yaklaşımları ele alan kitaplar, çeviri tarihi, uzmanlık alanları ve uygulamalı çeviri eğitimi üzerine yayınlar, yüksek lisans ve doktora çalışmaları ortaya konuyor. Ardından yabancı dildeki kaynaklar, Almandadaki “Handbuch Translation” ya da İngilizcedeki “Routledge Encyclopedia of Translation Studies” gibi başvuru kitapları, derleme yayınlar, çeviri kuramları üzerine yayınlar, dergiler ve internette çeviri etkinliğine ve çeviri eğitime yönelik kaynaklar ele alınıyor. Kitabın son kısmında ise kaynakça, dizin ve eklerle kısaltmalar bölümü yer almakta.

“Çeviriden Çeviribilime”nin en öne çıkan özelliği, çeviri tarihinden çağdaş çeviri kuramlarına, akademik çeviri eğitiminden çeviri piyasasına ve çeviribilimsel etkinlik ve kaynaklara çok geniş bir yelpazeye uzanan, kapsamlı bir çalışma olması. Bu yaklaşımın nedeni olasılıkla, Türkçede alanında öncü bir kitap olması ve sayılan konularda daha önce pek çalışma bulunmaması. Yazar bu yüzden, ciddi bir boşluğu doldurmak amacıyla, kitabın çerçevesini geniş tutmuş olabilir. Ama bu yaklaşım, bir riski de barındırıyor içinde elbette: Konuların derinlemesine ele alınmaması tehlikesini. Ne var ki Eruz hem yoğun bir emekle ele aldığı her konunun hakkını vermeye çalışıyor, hem de bu noktada

akıllıca bir tercih kullanıyor: İkincil veya görece önemsiz bulduğu konuları ele almayacağını baştan belirterek çerçeveyi daraltıyor, böylece eleştirilerin önünü baştan kesmiş oluyor.

Yazar, kitabın öncelikle akademisyenler için yazıldığını belirtiyor gerçi, ama eserde o kadar kolay bir okuma olanağı sunuluyor ki, konunun uzmanı olmayanlar da muhtemelen bu kaynağı anlamakta ve ondan yararlanmakta pek zorlanmayacaklardır. “Çeviriden Çeviribilime” çeviri dünyasına yeni adım atanların merakını daha da kamçılacak, konunun uzmanlarını yeni okumalara yönlendirecek bir çalışma.

Book Review

Res. Ass. Hüseyin YURTDAŞ
İstanbul University

ERUZ, Sakine. 2003. *ÇEVİRİDEN ÇEVİRİBİLİME (FROM TRANSLATION TO TRANSLATION STUDIES)*. İstanbul: Multilingual. 336 pp. ISBN 9789756542316

In “Çeviriden Çeviribilime” (From Translation to Translation Studies), which is published by Multilingual in 2003, Sakine Eruz discusses the history of translation and translation studies today. In this respect, she covers a great array of topics, ranging from translation history to translation education and from translation theory to sources and organizations about translation studies. The book consists of three chapters: Translation-Translator-Translation Studies, Academic Translation Education in Turkey and in the World, Sources and Activities About Translation Studies respectively.

The first chapter consists of two subcategories, namely Translation in the Past and Translation and Translation Studies Today. Noting that translation is one of the oldest activities in human history, Eruz first focuses on the 6500 year old past of it. She looks back at Ancient Egypt and Ancient Greece and at the Roman Empire, reflects translation in Europe until the 20th century and examines translation in the Ottoman Period. Through her analyses one can learn that cultures, which seem different at first, have affected each other immensely and developed through continuous interrelations. Romans translated many Greek works, for example Odysseus into Latin. In the 7th century many Indian, Persian and Greek texts were translated into Arabic and these activities continued in the 8th and 10th centuries in the Abbasid period as well. After the Umayyad Caliphate conquered the Iberian Peninsula they brought the Arabic and Islamic culture to Europe; then, in the 12th century Toledo was conquered by the Christians again (Reconquista) and this time, the Westerners began to translate Arabic works into European languages. The West discovered

the idea of science and free thought again and this gave rise to Renaissance in Western Europe through the above mentioned translation activity up till 1280.

Focusing on the history of translation, the translation of the holy books is discussed as well. It is underlined that the Old Testament was translated from Hebrew into Greek and then, in the 4th century –with the order of the Catholic Church- from Hebrew and Greek to Latin by Saint Jerome. This translation, called “Vulgate” has been accepted until the 16th century. Then, in the 16th century, Martin Luther translated the New and Old Testaments into German and thus gave ordinary people the opportunity to read and understand the holy book as well.

It is noted that the first systematic translator training in the Ottoman Empire began in the 17th century with Frenchmen opening the *Dil Oğlanları* translation school in Istanbul. With translations made by French boys, who were sent to the Ottoman Empire while they were young, a crucial bridge was built between the West and the East. With the opening of a similar school in France (this time Ottomans were sent to France) the basis of Turcology studies in Europe began. Because of the impact of Westernization in the 19th century, translation from Western languages, especially from French increased dramatically in the Ottoman Empire. These translations were mostly for military and technical purposes. However the Turkish reader and culture was also introduced to literary forms such as the novel, short stories and theater plays. Thus, translation played -as expected- a huge role in the Westernization of the Ottomans –and is still playing a huge role in the modern Turkish Republic.

In “Çeviriden Çeviribilime” it is pointed out that, in line with the developments in the 20th century, especially after World War II, translation became a more important activity throughout the world. Moreover, because of the technological developments in the last decades and as a consequence of the rise of globalization and the development of the EU, translation became a growing necessity. In the last quarter of the 20th century translation studies began to separate from linguistics and literature studies and became an independent science.

After the analyses and discussions about the history of translation, some of the major translation studies theories are examined briefly. Hans Vermeer’s Skopos Theory, descriptive theories and the arguments of Holz-Maenttari about translation studies are discussed without going much into detail.

Afterwards, the status of the translator in Turkey and in the world is analysed. In this respect, it is mentioned that translators have a higher status in western countries compared to Turkey. There is no accepted norm for translators in Turkey, which leads to the fact that specialised translators are considered no different than people who have no translation competence.

On the second and largest part of the book the focus is on academic translation education. Analysing different models from different countries and focusing on the Istanbul University example, the aim and scope of modern translation education is outlined. It is mentioned that translator training cannot be considered just as a vocational education, but as an education that helps students to understand the connections between thought, language and culture, that lets them become individuals who can conduct academic research and who can solve communication problems in a creative manner when necessary. From this point of view it can be claimed that the major aim of translation education is to develop translation competence.

Then, translation education outside Turkey is examined. In this section, German universities are analysed in more detail. One can notice that in German universities, different schools have different systems and serve to different uses in translation. While one university focuses on vocational education, others offer translation studies education in several languages and give importance to interdisciplinary studies.

After looking at translation education abroad, the writer focuses on translation education in Turkey. After giving information about the foundation of translation studies departments in Turkey, the structure of the translation studies department of the Istanbul University is analysed in more detail. The lecture plan, the profile of the students, problems and necessities are discussed.

In the third and final part of the book, activities about translation studies and sources are discussed. The author underlines the fact that there are immense sources about translation studies and that “Çeviriden Çeviribilime” doesn’t aim to cover all. A selection of Turkish, German and English sources is presented. It is mentioned that until the mid 1980’s, activities about translation studies were combined with linguistics and literary studies. Only after this period, activities focusing only on translation studies became organized.

The most important feature of “Çeviriden Çeviribilime” is that it covers a great array of topics, ranging from translation history to translation education

and from translation theory to sources and organizations about translation studies. One reason for this might be that it is a pioneer book- one of the first books about translation studies in Turkish. The author might have attempted to cover lots of topics in order to fill a big gap. On the other hand, this contains a risk in it: The risk of not discussing the topics in detail. However, the author overcomes this problem wisely. She tells in advance that some topics will not be analysed in detail and thus hinders criticism. Moreover, she examines and discusses the topics she selects thoroughly.

The author underlines the fact that “Çeviriden Çeviribilime” is written for academicians in the first place. On the other hand, the book is easy to read, so laymen might also find valuable information reading this book. Furthermore, “Çeviriden Çeviribilime” is a work that arouses curiosity about translation studies and thus may lead to other readings about the field.